

Relationship between Religiosity and Students' Self-esteem in Qom Azad University

Zeinab Shafiee ^{1*}, Fatemeh Hosseinpoor ², Seifollah Fazlollahi ³

1 District 2 elementary school principal

2 Elementary school teachers in District 2

3 Assistant Professor, Islamic Azad University, Qom Branch

* **Corresponding author:** District 2 elementary school principal

Received: 2020-02-03

Accepted: 2020-05-23

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between religiosity and students' self-esteem in Islamic Azad University of Qom Branch. The statistical population consisted of 4830 undergraduate students of Islamic Azad University of Qom Branch and 328 students who were selected by stratified random sampling based on Morgan and Krejcie table. To collect data, two standard questionnaires of self-esteem by Sidney (2013) and Clark and Stark Religion Questionnaire (1965) were estimated with Cronbach's alpha reliability of 0.92 and 0.94, respectively. Descriptive and inferential analysis of data at the level of Kolmogorov-Smirnov test, Pearson correlation coefficient, multiple regression and Z Fisher test in the form of spss software showed: There is a relationship between religiosity and self-esteem ($r = 0.822$). There is no difference between religiosity and students' self-esteem in terms of gender and marriage; also, the intensity of the relationship between religiosity and self-esteem is not different between different disciplines. Regression analysis also shows that there is a relationship between the components of religiosity and self-esteem and the affective and affective factors have the most effect on self-esteem; therefore, religiosity is a good predictor of students' self-esteem.

Keywords: Religion, Self-esteem, Islamic Azad University, Students

رابطه دین‌داری با خودباوری دانشجویان دانشگاه آزاد واحد قم

فاطمه حسین پور^{۱*}، زینب شفیعی^۲، سیف‌اله فضل الهی قمی^۳

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

^۲ گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

^۳ گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران / استادیار و دکتری تخصصی برنامه ریزی درسی / قم، پردیسان، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی

* نویسنده مسئول: گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۰۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۱۴

چکیده

هدف بررسی رابطه دین‌داری با خودباوری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم بود و روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری ۴۸۳۰ نفر دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم و نمونه‌آماری ۳۲۸ نفر بودند که بر اساس جدول مورگان و کرجسی به شیوه‌ی تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه‌ی استاندارد خودباوری سیوندی (۱۳۹۲) و دین‌داری کلارک و استارک (۱۹۶۵)، به ترتیب با پایایی ۰/۹۲ و ۰/۹۴ بر اساس آلفای کرونباخ برآورد شد. تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی داده‌ها در حد آزمون کولموگروف اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه و آزمون Z فیشر، در قالب نرم‌افزار SPSS نشان داد: بین دین‌داری با خودباوری به میزان ($r=0/822$) رابطه وجود دارد. بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان از نظر جنسیت و تأهل تفاوتی وجود ندارد؛ همچنین شدت همبستگی دین‌داری و خودباوری در بین رشته‌های مختلف متفاوت نیست. انجام تحلیل رگرسیون نیز نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های دین‌داری با خودباوری نیز رابطه وجود دارد و مؤلفه پیامدی و عاطفی بیشترین تأثیر را بر خودباوری دارند؛ بنابراین دین‌داری پیش‌بینی کننده مناسبی برای بالا بردن خودباوری دانشجویان است.

واژگان کلیدی: دین‌داری، خودباوری، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشجویان.

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

مقدمه

نسل‌های قبل بیشتر کرده است و هر کس که با کسب‌وکار سرکار داشته باشد این نکته را می‌داند؛ اما نکته‌ای که به‌خوبی درک نشده این است که پیشرفت‌ها به نوبد خود، نیازهای دیگری را منابع روان‌شناختی ما تحمیل می‌کند و به‌خصوص لازمه پیشرفت، داشتن ظرفیت بیشتر برای نوآوری، مسئولیت شخصی و خودیابی است. داشتن این ظرفیت‌ها برای همه افراد خواه مدیریت ارشد، خواه سرپرستان و حتی تازه‌کاران لازم است.

برای هماهنگ شدن با دنیای پیچیده، چالشی و رقابتی این زمانه باید به صفت خودباوری منصف بود. اینک ما در جهانی زندگی می‌کنیم که اقتصاد آن جهانی و مشخصات آن از این قرار است: دگرگونی سریع، پیشرفت‌های پی‌درپی علمی و تکنولوژیک و رقابت در حد و اندازه‌ای که تاکنون سابقه نداشته است. این پیشرفت‌ها، نیاز به تعلیم و تربیت و آموزش را در قیاس با

روانی، فردی، عقلی و فکری خود را شناخت، باور او در مورد این که می‌تواند آن‌ها را پرورش دهد شکل می‌گیرد و به خودپنداری خود می‌رسد [۵]. چنانچه سازمانی بخواهد به کسب کارکنانی مسئولیت‌پذیر نائل شود، باید به ابعاد خودباوری توجه کند و آن‌ها را به کار ببندد. کوپر^۴ در سال ۱۹۶۷ خودباوری را دارای چهار بعد؛ اهمیت، شایستگی، قدرت و فضیلت دانست. شایستگی؛ ترکیبی از دانش، رفتار و مهارت‌های صریح و ضمنی که توانایی و ظرفیت اجرای اثربخش وظایف را به افراد می‌دهد [۶]. خودباوری برای اثرگذاری در محیط، مهم‌ترین سازوکار شناخت انسان است بدون باور به ایجاد آثار مطلوب و جلوگیری از آثار نامطلوب، افراد انگیزه کمی برای اتمام دادن فعالیت دارند؛ یعنی باور به عمل، از خود عمل مهم‌تر است. باور به قدرت و ایجاد آثار مطلوب، سنگ بنای تغییر، تقوا و حرکت در افراد است.

با توجه به اهمیت خودباوری پژوهشگران و متخصصان بر این باورند که عوامل بی‌شماری در شکل‌بندی صحیح یا ناصواب آن دخیل می‌باشد. در این میان دین‌داری از جمله عوامل تأثیرگذار بر آن می‌تواند باشد که نیاز به بررسی‌های بیشتر در این زمینه احساس می‌شود دین‌داری^۵، به بیان کلی، یعنی داشتن اهتمام دینی به نحوی که نگرش، گرایش و کنش فرد را متأثر سازد [۷]. از آنجایی که دین یک پدیده گروهی است و در یک رابطه متقابل با دیگر واحدهای اجتماعی است پس انتظار این است که هم بر نهادهای دیگر جامعه تأثیر بگذارد و هم از آن‌ها تأثیر پذیرد و با توجه به نقش دین در زندگی اجتماعی انسان مدرن، مطالعه دین و رفتار دینی یکی از جنبه‌های مهم پژوهش و نظریه‌پردازی در جامعه‌شناسی معاصر را تشکیل می‌دهد [۸]. بنابراین یکی از چالش‌های جدی و مهم نظری و عملی که از آغاز پیدایش دوره‌ی مدرن مطرح بوده و هم چنان نیز ادامه دارد مربوط به نقش و جایگاه دین در این دوره و کیفیت ارتباط و تعامل آن با سایر نهادهای اجتماعی است انسان دین‌ورز قدمتی دیرینه دارد، تجربه نیز نشان داده که مادی‌گرایی همیشه در ایجاد شادی و احساس خوشبختی موفق نبوده و باعث به خطر انداختن سلامت روانی و جسمانی افراد می‌شود برخی دانشمندان معتقدند معنویت، در موضوع کامیابی و توفیق در حیات، خود را هم‌ارز تعقل، اثرگذار نشان می‌دهد [۹]. در بین جامعه‌شناسان اجماعی وجود دارد مبنی بر اینکه دین یکی از منابع مهم معنا بخشی به زندگی است. به نظر ماکس وبر تمام ادیان در طول تاریخ تلاش کرده‌اند تا نیاز به معنی را رفع کنند. هدف و کارکرد تمام ادیان و پیامبران درک پذیر ساختن جهان و معنا بخشیدن به زندگی از طریق خلق نظام‌های ارزشی است [۱۰]. بانیان جامعه‌شناسی همچون کنت^۶ (۱۸۵۳)، مارکس^۷ (۱۹۳۱)، وبر^۸

امروزه علاوه بر دانش مهارت که شرط همکاری با هر سازمان است، سازمان‌ها به استقلال، اعتماد به نفس و بالاخره خودباوری^۱ نیازمندند. خودباوری، یکی از نیازهای اساسی انسان است که در تکامل شخصیت وی تأثیرگذار می‌باشد و باوری است که شخص نسبت به خود و توانایی‌هایش دارد. احساس خودباوری، توانایی و دریافت واقع‌بینانه از خویش است که از ناامیدی و یاس و داشتن تصور نادرست از قابلیت‌ها جلوگیری می‌کند. [۱]. خودباوری عبارت است از قضاوت افراد درباره توانایی‌شان در سازمان‌دهی و اداره موفقیت‌آمیز مراحل انجام دادن یک کار اعتقاد به خودباوری بر کارهایی که شخص انتخاب خواهد کرد، حدود تلاشی که از خود آن انتظار دارد، میزان تحمل در برابر مشکلات، سطح استرس و سطح موفقیتی که به دست می‌آورد، اثر می‌گذارد خودباوری اشاره به باور فرد درباره توانایی خودش به انجام رفتار خاص دارد [۲]. آلبورت باندورا^۲ خودباوری را اعتقاد شخص به اینکه وی توانایی انجام دادن موفقیت‌آمیز یک کار خاص را دارد، تعریف می‌کند. از آنجاکه خودباوری به انجام دادن موفقیت‌آمیز یک کار خاص مربوط است، یک شخص ممکن است خودباوری بالایی برای انجام دادن برخی کارها داشته باشد و درباره برخی دیگر از کارها، خودباوری پایینی داشته باشد [۳].

بسیاری از نظریه‌پردازان شخصیت، مانند آدلر و راجرز^۳ اهمیت پذیرش بازخورد مثبت خود را موردنظر قرار داده، همچنان که روانشناسان بالینی و اجتماعی نیز بر اهمیت عزت‌نفس خود تأکید کرده‌اند. مایلی در این خصوص معتقد است که درجه‌ی رضایت از خود یا ارزشی که انسان برای خود قائل است، برای رفتار و برای پویایی درونی یک شخص اهمیت بسزایی دارد. از نظر براندن ارزشیابی فرد از خویشتن، به‌اندازه‌ی مسئله‌ی مرگ و حیات برای وی اهمیت دارد، چون ارزشیابی شخص از خویشتن، آثار برجسته‌ای در جریان فکری، احساس‌ها، گرایش‌ها، ارزش‌ها و هدف‌های وی دارد و کلید فهم تمام رفتارهای اوست و به‌منظور شناخت حالات روانی انسانی و پی بردن به روحیات او باید به طبیعت و میزان و معیارهای داوری وی درباره‌ی خویشتن، آگاهی یافت [۴].

خودباوری یک پندار روان‌شناختی است که در طول دوران رشد در وجود هر کس شکل می‌گیرد و به‌سادگی و سرعت قابل‌تغییر نیست. بهبود فرآیند شکل‌گیری خودباوری مستلزم برنامه‌ریزی‌های کارشناسانه طولانی‌مدت و میان‌مدت است. از طریق معنی‌دادن به انسان‌ها می‌توان به خودآگاهی و خویشتن سازی رسید. به‌طوری‌که انسان بتواند در جستجوی معنا و درصدد خلق معنا باشد [۵]. شرط اساسی خودباوری شناخت خود است، یعنی وقتی انسان توانمندی‌ها، استعدادها و قابلیت‌های

(۱۹۶۵) و دورکیم^۹ (۱۹۵۱)، توجه ویژه‌ای به نقش دین در جامعه مبذول داشته‌اند در نتیجه این متفکران، مفاهیم و دیدگاهی نظری بسیاری به وجود آمده که هنوز هم راهنمای پژوهش‌های جامعه‌شناسان درباره دین است علاوه بر متقدمین، متأخرینی همچون پیتر برگر^{۱۰} (۱۹۶۷)[۱۱]، تامس لاکمن^{۱۱} (۱۹۹۷)، یواخیم واخ^{۱۲} (۱۹۴۴)، کلیفورد گیرتس^{۱۳} (۱۹۶۶)، ژان پل ویلهلم^{۱۴} (۱۹۹۵)، ذاکرمن^{۱۵} (۱۹۹۷)، همیلتون^{۱۶} (۱۹۹۵) و گلاک و استارک^{۱۷} (۱۹۷۱) به بررسی دین و دین‌داری در جامعه پرداخته‌اند. از نظر گلاک و استارک دین‌داری دارای پنج بعد، اعتقادی، مناسکی، تجربی، دانشی و پیامدی است. گلاک و استارک دو بعد اعتقادی و مناسکی را بیش از سایر ابعاد به کار گرفته‌اند [۱۲].

۱- بعد فکری دانش دینی: مشتمل بر اطلاعات و دانسته‌های مبنایی در مورد معتقدات هر دین است که پیروان آن دین باید آن‌ها را بدانند؛ و در واقع شامل حداقل شناخت از اصول و فروع و تاریخ دین است، به گونه‌ای که فرد خود را ملزم به انجام اعمال دینی دانسته یا حداقل به آن گرایش پیدا کند، مانند آشنایی با قرآن، آشنایی با تاریخ اسلام و آشنایی با احکام [۱۳].

۲- بعد اعتقادی (باورهای دینی): باورهایی که انتظار می‌رود پیروان یک دین به آن‌ها اعتقاد داشته باشند؛ مانند اعتقاد به وجود خدا. ۳- بعد مناسکی اعمال دینی: شامل اعمالی می‌شود که پیروان ادیان مختلف، انجام می‌دهند؛ مثل انجام اعمال واجب دینی، همچون نماز، گرفتن روزه و ... ۴- بعد تجربی عواطف دینی: مربوط به عواطف، احساس و تأییراتی است که در ارتباط فرد با واقعیتی غایی یا اقتداری متعالی، همچون خداست؛ مثل احساس نزدیکی به خدا، آرامش در اماکن مذهبی و شروع کار بانام خدا. ۵- بعد پیامدی (آثار دینی): ناظر بر آثار باورها و اعمال، تجربه‌ها و دانش بر زندگی و اعمال روزمره‌ی پیروان هر آیین است؛ مثل دقت در حلال و حرام، هراس از عمل غیرمذهبی و کمک به مستمندان [۱۴].

دلیل مهم در بررسی اهمیت دینی در جامعه‌ی ایران، جوان بودن جمعیت است، بنابراین بجاست که پژوهش‌های فراوان در این زمینه انجام شود. از طرفی شکی نیست که مدیران و گردانندگان فردای جامعه دانشجویان هستند، پس تحقیق و تفحص در نگرش‌ها، روحیات و اعتقادات آنان در عرصه‌های گوناگون، به‌ویژه از بعد جهت‌گیری دینی و دین‌داری می‌تواند در شناخت ویژگی‌های آنان ما را یاری کند [۱۵] از آنجاکه دانشگاه یکی از سازمان‌های است که کارکرد تولید علم و فناوری را در جامعه بر عهده دارد بنابراین تا زمانی که این عامل مهم یعنی خودباوری نباشد، نمی‌توان به پیشرفت، صنعتی شدن و رقابت در عرصه جهانی اندیشید [۱۶]. یکی از شرایط و

لازمه‌های موفقیت و شادکامی چه در محیط کاری و چه در زندگی شخصی می‌تواند خودباوری باشد [۱۷]. در مقابل هر چه خودباوری بیشتر باشد، محرک درونی بیان عقاید و ثبات شخصیت قوی‌تر می‌شود و از آنجاکه خودباوری ماهیتی شناختی دارد با افزایش اطلاعات آگاهی‌ها و دانش فردی تقویت می‌شود و فرد می‌تواند به پیشرفت و موفقیت نائل شود و در عرصه جهانی به رقابت بپردازد [۱۸]. در اهمیت خودباوری همین بس که اکثر صاحب‌نظران خودباوری را یک نیاز اساسی انسانی می‌دانند به این معنا که خودباوری برای رشد و تکامل متعادل و سالم انسان ضروری است.

به‌طور کلی مطالعاتی در ارتباط با خودباوری و دین‌داری در داخل و خارج از ایران انجام شده است. مرور مطالعات انجام شده در این زمینه تأکید محققان بر اهمیت این دو مبحث در سازمان‌های مختلف را نشان می‌دهد. در همین راستا، در تحقیقات داخلی عبدی زرین، فقیهی و ضمیری (۱۳۹۷) [۱۹] در پژوهشی با عنوان رابطه نقش دین‌داری در سلامت روان؛ هویت‌یابی و امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه قم نشان دادند که در متغیرهای دین‌داری، سلامت روان، هویت‌یابی، کچروی رفتاری و امنیت اجتماعی بر اساس وضعیت تأهل در دانشجویان دانشگاه قم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ماهینی و علیزاده (۱۳۹۶) [۲۰] در پژوهشی با عنوان رابطه بررسی جایگاه دین‌داری در معناداری زندگی یافته‌ها نشان می‌دهد دین‌داری با معناداری زندگی ارتباط مثبت و مستقیم دارد. اخلاقیات در دین‌داری بیشترین همبستگی را با معناداری زندگی داشته و هدف در معناداری بیشترین همبستگی را با دین‌داری دارد. تأثیر متقابل دین‌داری و معناداری زندگی بر یکدیگر نیز تأیید شد. بیشترین تأثیر مربوط به اخلاقیات بر ارزش و کمترین مربوط به شرعیات بر ارزش است. برای تأثیر متقابل بیشتر دین‌داری و معناداری زندگی می‌بایست دین‌داری از سطح اسلام به ایمان ارتقا یابد.

فضل الهی و ملکی توانا (۱۳۹۲) [۲۱] در پژوهشی با عنوان رابطه دین‌باوری با عزت‌نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان نشان داد رابطه «دین‌باوری» با «عزت‌نفس» و پیشرفت تحصیلی مثبت است، اما معنادار نیست. رابطه «عزت‌نفس» و «پیشرفت تحصیلی» مثبت است، اما معنادار نیست... همبستگی بین «عزت‌نفس» و «دین‌باوری» در دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری ندارند. همبستگی بین «دین‌باوری» و پیشرفت تحصیلی پسران و دختران، تفاوت معناداری ندارند.

دهقان عقیفی و چاوش باشی (۱۳۹۲) [۲۲] در پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت الگوهای دین‌داری در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که وضعیت

بودند که طبق آمار موجود ۴۸۳۰ نفر می باشند که از بین آنان نمونه‌ای به حجم ۳۲۸ نفر به شیوه تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از دو پرسش‌نامه استاندارد خودباوری سیوندی [۲۹] (۱۳۹۲) و دین‌داری کلارک و استارک (۱۹۶۵)، استفاده شد، پایایی برای پرسش‌نامه خودباوری معادل ۰/۹۴ و پرسش‌نامه دین‌داری معادل ۰/۹۱ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبولی برای ابزار است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های توصیفی در حد (فراوانی، درصد فراوانی، میانه، نما، میانگین، نمودار، جدول، تحلیل واریانس و انحراف معیار) و استنباطی از آزمون کولموگروف اسمیرنوف^{۲۳} برای نرمال بودن متغیرها و از آزمون رگرسیون چندگانه^{۲۳}، آزمون همبستگی پیرسون^{۲۴}، Z فیشر برای همبستگی دو گروه مستقل و تحلیل واریانس یک‌راهه برای تصمیم‌گیری در مورد فرضیه‌ها در قالب نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

یافته‌ها:

در این قسمت یافته‌های پژوهش بر اساس و به ترتیب فرضیه‌ها در قالب جداول زیر ارائه شده است:
فرضیه اصلی تحقیق عبارت بود: بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان رابطه وجود دارد. داده‌های مربوط به این فرضیه در جدول زیر مشاهده می‌شود:

جدول ۱- همبستگی بین متغیرهای دین‌داری و خودباوری

دین‌داری	خودباوری	همبستگی پیرسون
۰/۸۲۳**	۱	سطح معنی‌داری (یک‌طرفه)
۰/۰۰۰		مجموع مربعات و محصولات صلیب
۱۸۰۳۳/۸۲۹	۶۸۳۴۸/۲۴۴	کواریانس
۵۵/۱۴۹	۲۰۹/۰۱۶	تعداد
۳۲۸	۳۲۸	همبستگی پیرسون
۱	۰/۸۲۳**	سطح معنی‌داری (یک‌طرفه)
	۰/۰۰۰	مجموع مربعات و محصولات صلیب
۷۰۳۷/۲۲۰	۱۸۰۳۳/۸۲۹	کواریانس
۲۱/۵۲۱	۵۵/۱۴۹	تعداد
۳۲۸	۳۲۸	

**همبستگی در سطح ۰,۰۱ (۱-دم) قابل توجه است

دین‌داری در بُعد اعتقادی و مناسک دینی در سطح موردقبول، در بُعد تجربه دینی در سطح متوسط بود.

قدرتی، میرکوهی و خرمایی (۱۳۹۰) [۲۳] در پژوهشی با عنوان رابطه دین‌داری با سلامت روان در نوجوانان نشان داد بین دین‌داری و سلامت عمومی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. و تحقیقات خارج از کشور عبدالخالک^{۱۸} (۲۰۱۳) [۲۴] در پژوهشی با عنوان رابطه ابعاد شخصیتی و مذهبی بودن در میان دانشجویان مسلمان کویتی نشان داد بین مذهب و سلامت روانی مردان و زنان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

هاپکینز^{۱۹} (۲۰۱۱) [۲۵] در پژوهشی با عنوان دین و سرمایه اجتماعی، اهمیت هویت نشان داد هویت دینی افراد، متأثر از سرمایه اجتماعی آن‌هاست و هراندازه میزان سرمایه اجتماعی افراد بالا باشد به همان میزان نیز هویت دینی و پایبندی افراد به دین موردپذیرش خود بالا خواهد بود.

فرانسیس^{۲۰} و همکاران (۲۰۰۴) [۲۶] در پژوهشی با عنوان دین‌داری و سلامت کلی نشان داد ارتباط مثبت و قوی بین نگرش مثبت به دین با میزان سلامت عمومی بالاتر وجود دارد.

بال^{۲۱} و همکاران (۲۰۰۳) [۲۷] در پژوهشی تحت عنوان "دین‌داری و عزت‌نفس در بین زنان بزرگسال شهری" انجام‌شده، تمرکز روی تداعی بین دین‌داری و عزت‌نفس و کارکرد روان‌شناختی عمومی صورت گرفته و همه‌جا دین‌داری بزرگ‌ترین همبستگی را با عزت‌نفس بیشتر و کارکردهای روان‌شناختی بهتر داشته است. روی هم رفته، نتایج نشان‌دهنده‌ی همبستگی معناداری بین دین‌داری و عزت‌نفس و کارکردهای روان‌شناختی است؛ بنابراین ضرورت دارد که خودباوری در مسیر خداباوری باشد تا بتوان دستاوردهای خودباوری را در مسیر صحیح قرارداد و از این راه به جامعه‌ای دست‌یافت که هم واجد شاخص‌های توسعه‌یافتگی روز دنیا باشد و هم واجد شاخص‌های یک جامعه دینی بنابراین باید دستگاه‌های متولی امر به‌ویژه نهادهای آموزشی، فرهنگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های خود خودباوری و خداباوری را در هم آمیزند تا بتوان همواره در مسیری گام برداشت که شاهد جامعه‌ای دینی و روبه‌پیشرفت باشیم [۲۸]. با توجه به اهمیت دین‌داری در پیش‌بینی خودباوری این مقاله درصدد است رابطه دین‌داری با خودباوری دانشجویان دانشگاه آزاد استان قم را بررسی نماید.

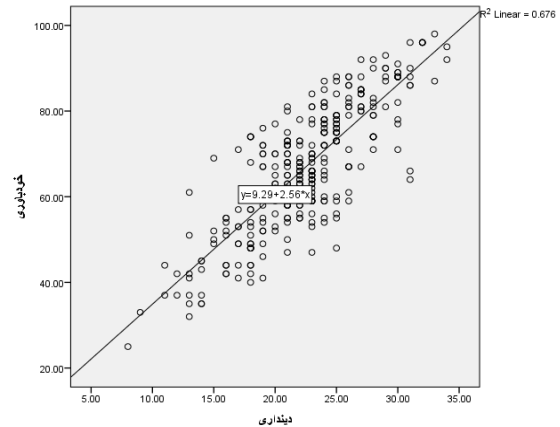
روش تحقیق

روش تحقیق از نظراهداف کاربردی و به لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه‌آماري شامل کل دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ مشغول به تحصیل

معنی‌دار است و دین‌داری به میزان ۰/۸۲۲ از متغیر وابسته خودباوری را پیش‌بینی می‌کند.
فرضیه اول تحقیق عبارت بود: بین مؤلفه‌های دین‌داری با خودباوری دانشجویان رابطه وجود دارد که نتایج به‌دست آمده در جداول زیر مشاهده می‌شود:

جدول ۲- آماره‌های توصیفی تحلیل رگرسیون

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۲۸	۱۴/۴۵۷۳۹	۶۷/۰۷۳۲	خودباوری
۳۲۸	۴/۸۵۴۰۳	۱۸/۹۶۶۵	عاطفی
۳۲۸	۵/۵۰۷۹۶	۱۸/۷۳۱۷	پیامدی
۳۲۸	۴/۵۰۶۳۷	۲۱/۰۶۷۱	مناسکی
۳۲۸	۴/۶۳۹۰۲	۲۲/۵۴۸۸	اعتقاد

نمودار ۱- رابطه دین‌داری و خودباوری

به‌منظور بررسی رابطه بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید بنابراین بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از جدول و نمودار ۱، ضمن تأیید فرضیه اصلی تحقیق بیانگر رابطه مثبت و معنی‌دار بین دو متغیر دین‌داری و خودباوری می‌باشد. این میزان همبستگی، در سطح اطمینان ۹۹ درصد

جدول ۳- همبستگی بین متغیرهای ورودی به مدل رگرسیون

اعتقاد	مناسکی	پیامدی	عاطفی	خودباوری	
۰/۸۲۲	۰/۶۶۰	۰/۹۱۹	۰/۹۴۳	۱/۰۰۰	خودباوری
۰/۶۹۲	۰/۶۲۹	۰/۸۴۶	۱/۰۰۰	۰/۹۴۳	عاطفی
۰/۵۹۹	۰/۶۱۶	۱/۰۰۰	۰/۸۴۶	۰/۹۱۹	پیامدی
۰/۴۴۷	۱/۰۰۰	۰/۶۱۶	۰/۶۲۹	۰/۶۶۰	مناسکی
۱/۰۰۰	۰/۴۴۷	۰/۵۹۹	۰/۶۹۲	۰/۸۲۲	اعتقاد
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	خودباوری
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	عاطفی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	پیامدی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	مناسکی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	اعتقاد
۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	خودباوری
۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	عاطفی
۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	پیامدی
۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	مناسکی
۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	۳۲۸	اعتقاد

جدول ۴- تحلیل رگرسیون چندگانه پیش‌بینی خودباوری از روی مؤلفه‌های دین‌داری

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل یافته	خطای استاندارد برآورد	تغییرات در آماره		
					تغییرات ضریب تعیین	تغییرات آماره	سطح معنی- داری برای تغییرات آماره
۱	۰/۹۹۷ ^a	۰/۹۹۴	۰/۹۹۴	۱/۰۸۹۵۸	۱۴۳۱۲/۰۹۷	۱۴۳۱۲/۰۹۷	۰/۰۰۰

a. پیش‌بینی‌ها: (ثابت) اعتقاد، مناسکی، پیامدی، عاطفی

جدول ۵- تحلیل واریانس (آنوا) پیش‌بینی خودباوری از روی مؤلفه‌های دین‌داری

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معنی‌داری
۱	رگرسیون	۴	۱۶۹۹۱/۱۹۵	۱۴۳۱۲/۰۹۷	۰/۰۰۰ ^b
	باقی مانده	۳۲۳	۱/۱۸۷		
	مجموع	۳۲۷			

a. متغیر وابسته: خودباوری

b. پیش‌بینی‌ها: (ثابت) اعتقاد، مناسکی، پیامدی، عاطفی

جدول ۶- ضرایب رگرسیون پیش‌بینی خودباوری از روی مؤلفه‌های دین‌داری

مدل	سطح معنی- داری	آماره	ضرایب استاندارد	
			ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد
			انحراف استاندارد	بتا
۱	۰/۰۰۰	۵/۳۰۹	۰/۳۴۷	۰/۸۴۴ (ثابت)
	۰/۰۰۰	۴۰/۴۷۳	۰/۰۲۶	۰/۰۷۱ (عاطفی)
	۰/۰۰۰	۴۹/۶۵۷	۰/۰۲۱	۱/۰۴۰ (پیامدی)
	۰/۰۰۰	۹/۱۳۸	۰/۰۱۸	۰/۱۶۰ (مناسکی)
	۰/۰۰۰	۵۴/۳۴۶	۰/۰۱۸	۰/۹۷۸ (اعتقاد)

مقادیر X_1, X_2, X_3, X_4 به ترتیب عبارتند از عاطفی، پیامدی، مناسکی و اعتقاد و مقدار Y عبارت است از خودباوری. با توجه به ضریب بتا می‌توان گفت عاطفی با ضریب بتای ۱/۰۷۱ و پیامدی با ضریب بتای ۱/۰۴۰ بیشترین تأثیر را بر روی متغیر وابسته دارد و متغیر اعتقاد با ضریب بتای ۰/۹۷۸ در درجه سوم قرار دارد. مقدار F برابر با ۱۴۳۱۲/۰۹۷ می‌باشد و سطح معنی‌داری آن برابر ۰/۰۰۰ است که بیانگر آن است که متغیرهای وارد شده در مدل رگرسیون دارای رابطه معنی‌دار با متغیر وابسته می‌باشند.

فرضیه دوم تحقیق عبارت بود: همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان از نظر جنسیت (دختر، پسر) متفاوت است که نتایج به دست آمده در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود:

برای بررسی این فرضیه از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش هم‌زمان استفاده شده است. در این روش، متغیرهای پیش‌بین به‌طور هم‌زمان به مدل وارد شده و تغییرات متغیر وابسته بر اساس تغییرات هر یک از متغیرهای پیش‌بین و تأثیر متقابل آن‌ها پیش‌بینی شده است. نتایج مندرج در جداول ۲ تا ۶ ضمن تأیید فرضیه فرعی اول تحقیق نشان می‌دهد که مدل رگرسیون محاسبه شده در سطح $(P \leq 0.01)$ معنی‌دار است. ضریب همبستگی چندگانه ۰/۹۹۷ بوده و ضریب تعیین رگرسیون ۰/۹۹۴ است در واقع می‌توان ۹۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته (خودباوری) را از روی متغیرهای مستقل واقع در مدل پیش‌بینی کرد. بر این اساس معادله رگرسیونی پیش‌بینی متغیر وابسته از روی متغیرهای مستقل برابر است با:

$$Y = 1/844 + 1/071 X_1 + 1/400 X_2 + 0/160 X_3 + 0/978 X_4$$

جدول ۷- همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان دختر و پسر

جنسیت	مردها	زن‌ها
تعداد	۱۶۱	۱۶۷
ضریب همبستگی	.۸۱۸	.۸۲۷
Z فیشر		
سطح معنی‌داری	.۰۸۰۳	
شواهد واقعی در برابر فرض صفر وجود ندارد		

نتایج جدول ۷ نشان داد ضریب همبستگی و آزمون Z فیشر برای متغیر دین‌داری و خودباوری دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم متفاوت نیست؛ و با توجه به جدول ۷ در فرضیه دوم تحقیق فرضیه صفر تأیید می‌شود به این معنی که در سطح اطمینان ۰/۹۹، همبستگی بین خودباوری و

دین‌داری دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی تفاوتی وجود ندارد.

فرضیه سوم تحقیق عبارت بود: همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان از نظر تأهل (مجرد، متأهل) متفاوت است که نتایج به دست آمده در جدول شماره ۸ مشاهده می‌شود:

جدول ۸- همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان مجرد و متأهل

جنسیت	متأهل	مجرد
تعداد	۸۹	۲۳۸
ضریب همبستگی	.۸۵۴	.۸۰۵
Z فیشر		
سطح معنی‌داری	.۰۲۱	
شواهد واقعی در برابر فرض صفر وجود ندارد		

نتایج جدول ۸ نشان داد ضریب همبستگی و آزمون Z فیشر برای متغیر خودباوری و دین‌داری دانشجویان متأهل و مجرد دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم متفاوت نیست؛ و با توجه به جدول ۸ در فرضیه سوم تحقیق فرضیه صفر تأیید می‌شود به این معنی که در سطح اطمینان ۰/۹۹، همبستگی بین خودباوری و دین‌داری دانشجویان متأهل و مجرد دانشگاه آزاد اسلامی تفاوتی وجود ندارد.

فرضیه چهارم تحقیق عبارت بود: شدت همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان رشته‌های مختلف متفاوت است که نتایج به دست آمده در جدول شماره ۹ مشاهده می‌شود:

جدول ۹- شدت همبستگی بین دین‌داری با خودباوری دانشجویان رشته‌های مختلف

رشته	متغیرها	همبستگی	Z محاسبه شده	سطح معنی‌داری	تعداد
روان‌شناسی و حقوق	دین‌داری خودباوری	.۸۷۶ -۰/۸۹۸	۰/۴۲۸	۰/۵۱	۱۷۱
حسابداری و مدیریت بزرگانی	دین‌داری خودباوری	۰/۷۳۳ ۰/۷۳۴	۰/۰۰۸	۰/۹۸	۹۶
علوم تربیتی و آموزش ابتدایی	دین‌داری خودباوری	۰/۸۳۵ ۰/۹۵۹	۱/۵۱	۰/۱۱	۲۰

داده‌ها نشان می‌دهد که بین دین‌داری و خودباوری دانشجویان رشته روان‌شناسی با رشته حقوق با توجه به سطح معنی‌داری

(۰/۵۱) و (۰/۴۲۸) - Z محاسبه شده تفاوت معنی‌داری وجود ندارد در رشته حسابداری و مدیریت با توجه به سطح معنی‌داری

۵- با اطمینان ۹۹٪، معلوم شد که شدت همبستگی بین دین‌داری و خودباوری در دانشجویان رشته‌های مختلف متفاوت نیست و این نتیجه با یافته‌های فضل‌الهی و ملکی‌توانا (۱۳۹۱) [۲۱] تا حدودی تطابق دارد.

پیشنهادها:

۱- با توجه به نتایج تحقیق مبنی بر وجود رابطه بین دین‌داری و خودباوری به مسئولان و متصدیان دانشگاه پیشنهاد می‌گردد اقدامات لازم جهت برگزاری کلاس‌های مشاوره برای دانشجویان که ضمن آن تأثیرات دین‌داری بر خودباوری و خویش‌شناسی بیان شود.

۲- بالا بردن آگاهی خانواده‌ها از اینکه منابع دینی و اصول دین‌داری منبع بارزشی برای تقویت خودباوری فرزندان به حساب می‌آید.

۳- به منظور نتیجه‌گیری بهتر و تعمیم‌پذیری بالاتر پیشنهاد می‌شود که سایر تحقیقات به صورت تطبیقی و بر روی نمونه‌های متفاوت انجام شود.

(۰/۹۸) و $Z = (۰/۰۰۸)$ محاسبه شده شدت همبستگی این دو متغیر در رشته حسابداری و مدیریت نیز متفاوت نیست در رشته علوم تربیتی و آموزش ابتدایی با توجه به سطح معنی‌داری (۰/۱۱) و $Z = (۱/۵۱)$ محاسبه شده شدت همبستگی این دو متغیر در این رشته‌ها نیز متفاوت نیست بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین دین‌داری و خودباوری دانشجویان دانشکده علوم انسانی در رشته‌های مختلف تفاوتی وجود ندارد.

- بحث و نتیجه‌گیری:

یکی از رموز موفقیت هر فردی در زندگی داشتن روحیه خودباوری است بر مبنای خودباوری است که هر جامعه‌ای می‌تواند به ارزش‌ها و اخلاقیات خود جلوه دهد و در راستای پیشرفت و ترقی و موفقیت گام‌های بلندی بردارد دانشجویان عزیز باید در تقویت خودباوری خویش تلاش بی‌وقفه‌ای داشته باشند و به مقوله اساسی پیشرفت، در کنار خدا باوری و تقویت پایه‌های اعتقادی خویش توجه بیشتری نشان دهند به طور کلی تأثیر دین و باورهای دینی در سلامت فرد و جامعه بسیار پراهمیت است.

هدف از این تحقیق بررسی رابطه دین‌داری با خودباوری دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی قم بود. نتایج نشان داد:

۱- بین دین‌داری با خودباوری رابطه وجود دارد این نتیجه با یافته‌های عبدالخالک (۲۰۱۳) [۲۴] مبنی بر همبستگی بین ابعاد شخصیتی با دین‌داری تا حدودی تطابق دارد و با یافته‌های بال و همکاران (۲۰۰۳) [۲۷] مبنی بر همبستگی دین‌داری و عزت‌نفس تطابق دارد و با یافته‌های هاپکینز (۲۰۱۱) [۲۵]، فرانسس و همکاران (۲۰۰۴) [۲۶] تا حدودی تطابق دارد.

۲- بین مؤلفه‌های دین‌داری با خودباوری در سطح اطمینان ۹۹٪، رابطه وجود دارد و بعد پیامدی، عاطفی، اعتقادی تأثیر بیشتری بر متغیر وابسته داشتند اما بعد مناسکی کمترین تأثیر را دارد بنابراین مسئولان دانشگاه باید برنامه‌ریزی و تدابیر بیشتری در این زمینه داشته باشند این نتیجه با یافته‌های دهقان عقیفی و چاوش‌باشی (۱۳۹۲) [۲۲] مبنی بر بررسی الگوهای دین‌داری تا حدودی تطابق دارد.

۳- با اطمینان ۹۹٪، معلوم شد که میزان همبستگی بین دین‌داری و خودباوری در دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر نیست؛ و این نتیجه با یافته‌های فضل‌الهی و ملکی‌توانا (۱۳۹۱) [۲۱] تطابق دارد.

۴- با اطمینان ۹۹٪، معلوم شد که میزان همبستگی بین دین‌داری و خودباوری در دانشجویان متأهل بیشتر از دانشجویان مجرد نیست در این زمینه مطالعه مستندی یافت نشد.

واژه نامه

1. Self-esteem	خودباوری
2. Albourt Bandura	آلبورت باندورا
3. Adler and Rogers	آدلر و راجرز
4. Cooper	کوپر
5. Religiosity	دین‌داری
6. count	کنت
7. Marx	مارکس
8. Weber	ویر
9. Durkheim	دورکیم
10. Peter Berger	پیتر برگر
11. Thomas Lockman	تامس لاکمن
12. Yoakhim Vaakh	یواخیم واخ
13. Clifford Geerts	کلیفورد گیرتس
14. Jean-Paul Wilhelm	ژان پل ویلهم
15. Zakerman	ذاکرمن
16. Hamilton	همیلتون
17. Glak and Stark	گلاک و استارک
18. Abdul Kalakh	عبدالخالک
19. Hopkins	هاپکینز
20. Francis	فرانسس
21. Bale	بال
22. Kolmogorov-Smirnov	کولموگوروف اسمیرنوف
23. Multiple Regression	رگرسیون چندگانه
24. Pearson	پیرسون

فهرست منابع

- [13] Afshani SA, Amani Sh, Mirmangarreh A. Religiosity and high-risk behaviors. Quarterly Journal of Social Development (formerly Human Development), 2014; 9(2): 158. [Persian]
- [14] Poorahmad A, Ayvazloo M, Hamed M, Ayvazloo D, Rezaei F. "Study of the relationship between religiosity and security in urban and rural areas (Case study: Kuh-e Dasht city)". Strategic research. Security and Social Order, 2012; 1(1): 1-20. [Persian]
- [15] Reza Doust K, Hosseinzadeh AH, Mostafaei Dolatabad H. Sociological study of some factors affecting the level of religiosity. Quarterly Journal of Welfare and Social Development Planning, 2012; 3(10). [Persian]
- [16] Masfaei M. The Role of Individual and National Self-Confidence in the Development of the Country. Proceedings of the Conference of the Science Movement of the Free University, 2004: 4-1. [Persian]
- [17] Younkings E. personal flourishing and happiness. A case for the minimal state, university in west Virginia, 2006; 1-4,
- [18] Nasehi Far V, Saadat MR, Masoumzadeh Zavareh A. Model for evaluating the capabilities and competencies of managers in the Ministry of Commerce. Management Monthly, 2010; 8(41): 3-18. [Persian]
- [19] Abdi Zarrin S, Faghihi AN, Zamiri, MR. The role of religiosity in mental health; Identification and social security of Qom University students. 2018; 75(24): 99-122. [Persian]
- [20] Mahini A, Mahini F, Alizadeh Shirazi M. Investigating the position of religiosity in the meaning of life (Case study: Islamic Azad University, Bushehr Branch. Modern Religious Thought, 2017; 13(51):41-56. [Persian]
- [21] Fazl Elahi Ghomshi S, Maleki Tavana M. Investigating the relationship between "religious belief", "self-esteem" and "academic achievement" of students. Studies of Islam and Psychology, 2013; 13,7. [Persian]
- [22] Dehghan Afifi N, Chavosh Bashi F. Investigating the status of religious patterns among students of Islamic Azad University (Firoozkooh branch). Culture at Islamic University, 2013; 3(2): 315-338. [Persian]
- [1] Karimian Sighlani A. An Introduction to the Principles of Self-Confidence. Proceedings of the National Conference on National Self-Confidence and Scientific Prosperity. University of Gilan. Faculty of Humanities. 2009. [Persian]
- [2] Iskender M. The Relationship Between Self-Compassion, Self- Efficacy and Control belief about Learning in Turkish University Students". Social Behavior and Personality, 2009; 37(5): 711-720.
- [3] Hesline PA, Klehe UC. Self efficacy". In S. G. Rogelberg, Encyclopedia of Industrial/ Organizational Psychology, 2006; 2:705-708.
- [4] Mehrabizadeh Honarmand M, Hashemi SI, Basaknejad S. Investigating the effect of Islamic multifaceted treatment on students' depression and self-esteem, psychology and religion. Fourth year, 2011;(3). [Persian]
- [5] Kazemi K, Shiri A. Investigating the relationship between self-confidence and responsibility. Ilam University of Medical Sciences, 2016; 24(5): 83-91. [Persian]
- [6] Vafaei B, Seidy A. A comparative study on the prevalence of emotional and behavioral symptoms in children and adolescents born to mothers with schizophrenia and other psychotic disorders. Acta Medica Iranica;2003; 41:254-9.
- [7] Bahar M, Meysamy M. "Study of the role of religiosity in social capital of employees of Mahshahr National Petrochemical Industries Company", Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural Studies and Communication, 2012; 8(27):38-59. [Persian]
- [8] Faizi Z, Bagheri Z. Investigating the level of religiosity among students. Conference on New Iranian and World Studies, First Volume, 2017. [Persian]
- [9] Shariati A. Niayesh, Tehran: Elham, ninth edition, 1983. [Persian]
- [10] Weber M. Religion, power, society. Ahmad Tadayon. Tehran: Hermes Publishing. 2005. [Persian]
- [11] Berger. The Sacred Conopy: Elements of a Sociological Theory of Religion. New York: Anchor Books. 1967
- [12] Sirajzadeh H, Rahimi F. The relationship between religiosity and the meaning of life. Culture Strategy, 2013;6(24):7-30. [Persian]

- [27] Ball J. "The relationship between religiosity and adjustment among African-American, Female. 2003.
- [28] Mokhtarpour H. Self-confidence and strengthening it. Hassoun, 2010; 25: 80-91. [Persian]
- [29] Sivandi R. Investigating the Relationship between Leadership Quality and Self-Confidence of Managers in Kerman University of Medical Sciences, M.Sc. Thesis, Rafsanjan Azad University. 2013. [Persian]
- [23] Ghodrati Mirkouhi M, Khorramai E. "The Relationship between Religion and Mental Health in Adolescents." Journal of Behavioral Sciences, 2011; 2(5): 115-131. [Persian]
- [24] Abdel-Khalek. Personality dimensions and religiosity among Kuwaiti Muslim. college students Journal: Personality and Individual Differences, 201; 54(2):149-152.
- [25] Hopkins N. "Religion and Social Capital: Identity Matters". Journal of Community & Applied Social Psychology, J.Community Appl. Soc. Psychol. 2011; 21: 528-540.
- [26] Francis L, Robbins M, Lewis C, Quigley C, Wheeler C. Religiosity and general health among undergraduate students: a response to O'Connor, Cobb, and O'Connor (2003), Personality and Individual Differences, 2004;37, 485-494.

